

Nr 38.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionsrätten till visst anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.; given Stockholms slott den 26 januari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, med återkallande av sitt genom propositionen nr 3 avgivna förslag med avseende å dispositionsrätten till det å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslaget, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

I anledning av propositionen nr 235 till 1939 års lagtima riksdag godkände riksdagen ett vid propositionen fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40. Genom beslut den 26 augusti 1939 fastställde Kungl. Maj:t nämnda beredskapsstat att lända till efterrättelse såsom förskottsstat.

I anledning av förslag i propositionerna nr 2 och 15 till 1939 års urtima riksdag förklarade sedermera riksdagen, att den av Kungl. Maj:t sålunda fastställda förskottsstaten skulle äga fortsatt giltighet i viss ändrad utformning (riksdagens skrivelse den 21 oktober 1939, nr 31).

De å driftbudgeten till denna förskottsstat uppförda anslagen under fjärde huvudtiteln voro följande:

IV. Försvarsdepartementet.

Lantförsvaret (Da), <i>förslagsvis</i>	kronor	115,000,000
Sjöförsvaret (Ea), <i>förslagsvis</i>	»	70,000,000
Flygvapnet (Fa), <i>förslagsvis</i>	»	40,000,000
Försvarsväsendet i allmänhet:		
Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	»	100,000,000
Löpande utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>	»	5,000,000.

I en den 4 januari 1940 dagtecknad proposition, nr 3, har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen vissa förslag i samband med hemställan om fortsatt giltighet för förskottsstaten. Beträffande de nyssnämnda anslagen till lantförsvaret (Da), sjöförsvaret (Ea) och flygvapnet (Fa) har Kungl. Maj:t därvid på anförda skäl hemställt om riksdagens bemyndigande att överskrida de å staten uppförda anslagsbeloppen utan förnyad prövning av anslagsfrågan från riksdagens sida. Vad beträffar anslaget till försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter (Ga) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen förklara, att Kungl. Maj:t skulle äga disponera det i staten uppförda anslagsbeloppet å 100 miljoner kronor i den utsträckning, som skulle varit tillåten, om det anslag å 80 miljoner kronor till viss extra materielanskaffning, som upptagits med endast beräknat belopp å det i proposition nr 2 samma dag framlagda förslaget till tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40, i stället äskats av riksdagen.

Som skäl för sistnämnda förslag i avseende å anslaget till engångsutgifter för försvarsväsendet i allmänhet framhöll jag, att det vore önskvärt, att dispositionsrätten till hela anslagsbeloppet återställdes. Då en reglering i ett sammanhang av utgifterna å anslaget för tiden från urtima riksdagens början till budgetårets slut syntes vara att föredraga framför en reglering vid lagtima riksdagens början och en mot budgetårets slut, hade i propositionen nr 2 med förslag till tilläggsstat II blott beräknats ett regleringsanslag, till beloppet motsvarande summan av de ännu ej reglerade utgifter, som dittills anvisats att utgå av ifrågavarande förskottsanslag, i den mån dessa utgifter ej ansetts böra regleras i annan ordning. Härigenom kunde dispositionsrätten dock ej anses återställd, såvida icke riksdagen lämnade sitt medgivande till att dispositionsrätten med avseende å förskottsanslaget i fråga skulle vara densamma, som om regleringsanslaget då slutligt äskats. En lämplig lösning av svårigheten att å ena sidan erhålla medel för den önskvärda materielan-

skaffningen och å andra sidan undvika äskandet av dubbla regleringsanslag syntes vara att av riksdagen inhämta ett medgivande av ängivet innehåll.

Efter framläggandet av berörda förslag i propositionen nr 3 har anledning givits till ytterligare materielanskaffning av mycket betydande omfattning. Genom ett av Kungl. Maj:t i dag fattat beslut tages det å förskottsstaten uppförda anslaget för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter (Ga) i anspråk utöver den gräns som efter framläggandet av nyssnämnda proposition bör anses gälla för Kungl. Maj:ts dispositionsrätt till anslaget. Enligt de principer som avsetts skola tillämpas vid utnyttjandet av förskottsfullmakterna bör riksdagen vid detta förhållande beredas tillfälle att taga ställning till det sålunda uppkomna läget.

Tvekan kan råda om den form i vilken en reglering av den nytillkomna belastningen på förskottsanslaget till engångsutgifter för försvarsväsendet i allmänhet nu bör ske. Närmast till hands ligger att å tilläggsstat II anvisas ett täckningsanslag. Mot valet av denna utväg kan emellertid göras vissa invändningar. Det är antagligt, att fortsatt forcerad materielanskaffning skall ge anledning till successiva utgiftsbeslut som kunna påkalla särskilda regleringsförslag till riksdagen. Ärendenas natur gör det olämpligt att till statsrådsprotokollet lämna en redogörelse för deras innebörd och det skulle sålunda blott blivit riksdagens vederbörande utskott som skulle erhålla material för en saklig bedömning av de framlagda regleringsförslagen. Avgivandet av dessa förslag skulle därför blott tillgodose vissa formella krav, som synas böra vika, om ett successivt offentliggörande av de olika utgiftsbesluten skulle anses mindre lämpligt. Regleringen av utgifterna på anslaget skulle i dylikt fall få ske i ett sammanhang vid slutet av riksdagen i överensstämmelse med den i propositionen nr 3 angivna avsikten, oavsett att ett överskridande av den i propositionen förutsatta dispositionsrätten därvid skulle tillåtas fortbestå en viss tid.

Trots de betänkligheter, som en till en tid obegränsad dispositionsrätt till ett materielanslag som det här ifrågavarande måste väcka, anser jag mig likväl i nuvarande läge böra förorda, att det med nyssnämnda proposition framlagda förslaget med avseende å dispositionsrätten till anslaget återkallas och att i stället hemställan göres om rätt att disponera anslaget på sätt nyss sagts, alltså utan omedelbar reglering av överskridanden. Vid bifall till denna hemställan bör skyldighet anses föreligga att till riksdagens vederbörande utskott lämna en redogörelse för fattade dispositionsbeslut och en redovisning för den faktiska anslagsbelastningen som lämpligen kan utsträckas till att omfatta samtliga förskottsanslag för försvarsväsendet.

Med återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med återkallande av sitt genom propositionen nr 3 avgivna förslag med avseende å dispositionsrätten till det å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslaget, föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att bemyndiga Kungl. Maj:t att disponera det å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslagsbeloppet å 100,000,000 kronor på det sätt och under de villkor som i det föregående angivits.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.